

**ВІЩИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ СУД УКРАЇНИ
З РОЗГЛЯДУ ЦІВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ
(ВССУ)**

вул. П. Орлика, 4в, м. Київ, 01043, тел. 591-10-00
<http://sc.gov.ua>; e-mail: inbox@sc.gov.ua; код ЕДРПОУ 37317811

Головам апеляційних судів областей,
міст Києва та Севастополя,
Апеляційного суду Автономної
Республіки Крим

*Про деякі питання застосування
амністії у 2014 році з урахуванням
останніх законодавчих змін*

З огляду на набрання чинності 19 квітня 2014 року Законом України «Про амністію у 2014 році» від 08 квітня 2014 року № 1185-VII (ЗУ «Про амністію у 2014 році»), а також беручи до уваги набрання чинності 14 травня 2014 року Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування амністії в Україні» від 06 травня 2014 року № 1246-VII, реалізуючи законодавчу вимогу щодо надання судам нижчого рівня рекомендаційних роз'яснень з метою однакового застосування судами першої та апеляційної інстанції норм чинного законодавства, уникнення неоднозначного його тлумачення, судова палата у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (ВССУ) звертає увагу місцевих та апеляційних судів на наступне.

1. Під час вирішення питання про застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році» суди зобов'язані забезпечувати точне й неухильне дотримання законодавства, своєчасний та якісний розгляд відповідних клопотань, керуватися Конституцією України, Кримінальним кодексом України (КК), Кримінальним процесуальним кодексом України (КПК), Законом України «Про застосування амністії в Україні», міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Підстави, які слугують звільненню особи від відбування покарання, визначено у статтях 1-5 ЗУ «Про амністію у 2014 році». Зокрема означені статті містять імперативну вимогу щодо звільнення від відбування покарання

*Для ЗУ «Про амністію у 2014 році», незважаючи на внесені зміни, поширюється на осіб, які вчинили злочини до дня набрання ним чинності включно (до 19 квітня 2014 року), і не поширюється на осіб, які вчинили триваючі або продовжувані злочини, якщо вони закінчені, припинені або перервані після набрання чинності цим законом (ст. 12).

у виді позбавлення волі на певний строк та від інших покарань, не пов'язаних з позбавленням волі (будь-якого основного та додаткового покарання за винятком випадку, передбаченого ст. 14 ЗУ «Про амністію у 2014 році») засуджених:

за вчинення злочинів невеликої та середньої тяжкості (незалежно від форми вини), а також за вчинення тяжкого злочину з необережності осіб, категорії яких визначені пунктами «а» - «е» ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про амністію у 2014 році»;

відповідио до ст. 2 ЗУ «Про амністію у 2014 році» за вчинення злочинів будь-якої тяжкості за наявності двох обов'язкових умов: а) ці злочини не поєднані з насильством, небезпечним для життя і здоров'я; б) особи, які їх вчинили (до їх переліку відносяться й інші особи, а не лише ті, які підлягають звільненню від відбування покарання на підставі ст. 1 ЗУ «Про амністію у 2014 році») на момент набрання чинності ЗУ «Про амністію у 2014 році» відбули одну четверту чи більше призначеного строку основного покарання (за винятком категорій осіб, визначених у ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році», та у ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні»). Наприклад, звільненню на цій підставі підлягають засуджені, які вчинили злочини, передбачені ч. 5 ст. 185, ч. 4 ст. 190, ч. 3 ст. 212, ч. 3 ст. 307 КК тощо;

згідно зі ст. 3 ЗУ «Про амністію у 2014 році» за вчинення умисного тяжкого злочину осіб категорії, яких визначені пунктами «а» - «е» ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про амністію у 2014 році», за умови, що на день набрання чинності цим Законом вони відбули половину або більше призначеного строку основного покарання (за винятком категорій осіб, визначених у ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році» та у ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні»);

осіб (до переліку яких відносяться й інші особи, а не лише ті, які підлягають звільненню від відбування покарання на підставі статей 1 - 3 ЗУ «Про амністію у 2014 році») за вчинення:

а) вперше умисного злочину, за який КК передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше восьми років за умови, що на день набрання чинності ЗУ «Про амністію у 2014 році» (19 квітня 2014 року) вони відбули половину або більше призначеного строку основного покарання (п. «а» ч. 1 ст. 4);

слово «засуджений» в даному ЗУ «Про амністію у 2014 році», з огляду на системне тлумачення його норм, а також беручи до уваги зміст ч. 2 ст. 3 ЗУ «Про застосування амністії в Україні» має більш широке значення, а ніж визначення закріплене у ч. 2 ст. 43 КПК та охоплює собою й особу обвинуваченого щодо якого ухвалено обвинувальний вирок, який не набрав законної сили

наведене не розповсюджується на тяжкі злочини які мають змішану форму вини (умисел щодо дій та необережність щодо наслідків)

б) умисного злочину, за який КК передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше шести років за умови, що на день набрання чинності ЗУ «Про амністію у 2014 році» (19 квітня 2014 року) вони відбули дві третини або більше призначеного строку основного покарання (п. «б» ч. 1 ст. 4);

в) умисного злочину, за який КК передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше десяти років за умови, що на день набрання чинності ЗУ «Про амністію у 2014 році» (19 квітня 2014 року) вони відбули половину або більше призначеного строку основного покарання (п. «в» ч. 1 ст. 4). Це положення розповсюджується лише на жінок;

г) злочину з необережності, за який КК передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше дванадцяти років за умови, що на день набрання чинності ЗУ «Про амністію у 2014 році» (19 квітня 2014 року) вони відбули половину або більше призначеного строку основного покарання (п. «г» ч. 1 ст. 4).

Крім того, у ст. 5 ЗУ «Про амністію у 2014 році» закріплено вимогу щодо звільнення від відбування покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців засуджених альтернативно за 1) вчинення злочинів невеликої та середньої тяжкості; 2) вперше за тяжкі злочини, якщо вони на день набрання чинності ЗУ «Про амністію у 2014 році» (19 квітня 2014 року) відбули половину або більше призначеного строку основного покарання (ч. 1 ст. 5).

Обираючи підставу для застосування амністії, суддям слід брати до уваги положення ч. 3 ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році», відповідно до якого у разі, якщо до особи може бути застосовано кілька підстав, передбачених цим Законом, застосовується підстава, яка найбільшим чином поліпшує становище особи. Наприклад, якщо засуджені, категорії яких зазначені у статтях 3, 4 ЗУ «Про амністію у 2014 році», вчинили злочин, не поєднаний з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, не відбули зазначені в цих статтях частини основного покарання, вони можуть бути звільненими від покарання на підставі ст. 2 цього Закону (за умови відсутності 1/4 основного покарання та з урахуванням загальних обмежень та заборон у застосуванні амністії).

3. Ст. 6 ЗУ «Про амністію у 2014 році» передбачено скорочення наполовину невідбутої частини покарання засудженим, що відбувають покарання у виді позбавлення волі на певний строк або інші покарання, не пов'язані з позбавленням волі, та які не підлягають звільненню від відбування покарання на підставі статей 1-5 ЗУ «Про амністію у 2014 році». Іншими словами, дія цієї статті розповсюджується на засуджених за

вчинення злочинів будь-якої тяжкості, в тому числі й тяжких та особливо тяжких (за винятком обмежень, визначених у ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році» та у ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні»), незалежно від строку відбутого ними покарання, за умови, що ці особи не підлягають звільненню від відбування покарання на підставі статей 1-5 ЗУ «Про амністію у 2014 році».

4. В той же час, у ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні» закріплено перелік випадків, коли амністія не застосовується. Варто зауважити, що цей перелік відповідно до ч. 3 зазначеної статті може бути доповнено положеннями спеціального закону – Законом про амністію на відповідний рік, й іншими категоріями осіб. Наприклад, ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році» доповнює перелік категорією осіб, яких засуджено за доведення до самогубства, вчинене щодо неповнолітнього (ч. 3 ст. 120 КК 2001 р.), умисне тяжке тілесне ушкодження при обтяжуючих обставинах (ч. 2 ст. 121 КК 2001 р., ч. 2 і 3 ст. 101 КК 1960 р.), тощо.

4.1. Слід звернути увагу, що ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування амністії в Україні», крім іншого, були внесені зміни і до ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», зокрема:

із частини першої цієї статті виключено пункти «а», «г», «с», в яких вміщувалося застереження щодо неможливості застосування амністії до:

- осіб, стосовно яких здійснюється досудове розслідування або судове провадження до постановлення судом обвинувального вироку, крім випадків індивідуальної амністії (пункт «а» ч. 1 ст. 4). Виключення цього пункту з огляду на закріплений у ч. 2 ст. 3 цього Закону і ч. 2 ст. 88 КК положення щодо обов'язковості постановлення судом обвинувального вироку із звільненням засудженого від відбування покарання внаслідок акта амністії не тягне за собою жодних правових наслідків, а тому не може бути підставою для застосування акта амністії на етапі досудового розслідування або під час судового провадження (до постановлення судом обвинувального вироку);

- осіб, яких засуджено за вчинення умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину, крім зазначених у пункті «г» цієї статті, які відбули менше двох третин призначеного вироком суду основного покарання, крім випадків індивідуальної амністії (пункт «г» ч. 1 ст. 4). Виключення цього пункту зі змісту ч. 1 ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні» сприяло уникненню суперечностей між положеннями цього Закону та ЗУ «Про амністію у 2014 році». Зокрема, зазначеному пункту ч. 1 ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні» в частині вимоги щодо відbutтя не менше двох третин призначеного вироком суду основного покарання за вчинення умисного тяжкого злочину не відповідали положення статей 2 - 4 (окрім

пункту «б» ч. 1 ст. 4), ст. 5 ЗУ «Про амністію у 2014 році», в яких закріплене посилання на скорочені строки відбутого основного покарання;

- осіб, які не відшкодували завдані ними збитки або не усунули заподіяну злочином шкоду, крім випадків індивідуальної амністії (п. «є» ч. 1 ст. 4). Означений пункт вміщував у собі додаткову умову для застосування акта амністії, невиконання якої (навіть за наявності підстав для амністії особи) виключало можливість її застосування. При цьому слід зазначити, що виключення цього пункту зі змісту ч. 1 ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», а також прийняття закону про амністію не звільняє від обов'язку відшкодувати заподіяну злочином шкоду, покладеного на винну особу рішенням суду, оскільки цивільно-правові зобов'язання продовжують діяти і після застосування амністії.

З огляду на викладене, беручи до уваги те, що положення ч. 1 ст. 5 КК є формою реалізації ч. 1 ст. 58 Конституції України, відповідно до якої закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, особи, яким відмовлено у застосуванні ЗУ «Про амністію у 2014 році» у зв'язку з неможливістю його застосування відповідно до пунктів «г» та «є» ч. 1 ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», вправі повторно, особисто або через захисника чи законного представника заявити клопотання про застосування щодо них амністії, а суд у таких випадках зобов'язаний розглянути таке клопотання та за наявності на те підстав задоволити його;

передбачено нову редакцію ч. 2 ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», яка порівняно з попередньою редакцією закону містить значно скорочений перелік осіб, до яких внаслідок вчинення ними окремих суспільно-небезпечних діянь амністія не застосовується.

Так, нова редакція ч. 2 ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні»:

містить уточнення, відповідно до якого амністія не може застосовуватися до осіб, засуджених за незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК), якщо при цьому сталося заподіяння смерті або нанесення тяжких тілесних ушкоджень, що потягнули за собою смерть. Слід зазначити, що заподіяння смерті та нанесення тяжких тілесних ушкоджень, що потягнули за собою смерть внаслідок позбавлення волі або викрадення людини, належать до переліку обставин, які охоплюються означенним поняттям «тяжкі наслідки», що є особливо кваліфікуючою ознакою (особливо обтяжуючою обставиною) незаконного позбавлення волі або викрадення людини (ч. 3 ст. 146 КК). Крім того, слід звернути увагу, що нова редакція п. «є» ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році» також містить, крім іншого, передбачене уточнення, при цьому в

дужках, у яких вміщено посилання на конкретну частину статті кримінального закону збережено вказівку на ч. 2 ст. 146 КК та ч. 2 ст. 123 КК 1960 р. У зв'язку з цим, незважаючи на те, що законодавець у нових редакціях відповідних статей зазначених законів передбачив, що амністія не застосовується до осіб, яких «засуджено за незаконне позбавлення волі або викрадення людини, якщо при цьому одночасно сталося заподіяння смерті людині або нанесення тяжких тілесних ушкоджень, що потягнули за собою смерть» (означені дії за наявності змішаної форми вини винної особи охоплюються ч. 3 ст. 146 КК), з огляду на збереження у п. «є» ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про амністію 2014 року» посилання на ч. 2 ст. 146 КК та ч. 2 ст. 123 КК 1960 р., застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році» до осіб, які вчинили злочин, передбачений ч. 2 ст. 146 КК та ч. 2 ст. 123 КК 1960 р., не допускається;

не містить порівняно з попередньою редакцією цієї частини статті **застережень щодо незастосування амністії до осіб, засуджених за захоплення заручників; торгівлю людьми або іншу незаконну угоду стосовно людини; злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи; розбій; вимагання; порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, що спричинили смерть потерпілого чи заподіяли тяжке тілесне ушкодження, вчинене особою, яка перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, або особою, яка зникла з місця дорожньо-транспортної пригоди; за одержання неправомірної вигоди службовою особою; застосування зброї масового знищення; геноцид; посягання на життя представника іноземної держави; піратство; найманство.**

Водночас скорочений зміст нової редакції ч. 2 ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», зважаючи на положення ч. 3 цієї статті, яка визначає, що «законом про амністію можуть бути визначені й інші категорії осіб, на які амністія не поширюється», на застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році» не впливає (нова її редакція не має жодних правових наслідків), оскільки заборону щодо застосування амністії до осіб, які вчинили зазначені злочини, вміщено у п. «є» ст. 8 цього Закону;

виключено частину четверту, яка визначала, що «положення закону про амністію, які не відповідають вимогам цієї статті, не мають сили і застосуванню не підлягають». Слід зазначити, що ЗУ «Про застосування амністії в Україні» є базовим законом, положення якого має бути враховано при підготовці законів про амністію, які ґрунтуються на його основі, а отже, мають відповідати його положенням та не звужувати їх зміст. Наведене підтверджується й положеннями, закріпленими у преамбулі ЗУ «Про

амністію у 2014 році». У зв'язку з цим, а також беручи до уваги абз. 1 ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році», де визначено, що амністія не застосовується, окрім іншого, до осіб, зазначених у ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», попри виключення ч. 4 з його змісту, закріплене основоположне правило при конкуренції норм закону зберігається.

4.2. Також ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування амністії в Україні» внесено зміни до ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році», в тому числі:

виключено з її змісту пункти «а» та «г», що вміщували заборону щодо застосування амністії до осіб, які після ухвалення вироку, але до повного відbutтя покарання знову вчинили умисний злочин (п. «а»), та які злісно порушують установлений порядок відбування покарання (п. «г»). У зв'язку з цим наявність таких обставин не є підставою для відмови в застосуванні ЗУ «Про амністію у 2014 році»;

передбачено нові редакції пунктів «б», «в» та «е», зокрема:

нова редакція п. «б» ст. 8 уточнює зміст попередньої, передбачаючи, що амністія не застосовується до осіб, які раніше звільнялися з місць позбавлення волі умовно-достроково і знову вчинили умисний тяжкий або особливо тяжкий злочин і незалежно від того, чи було вчинення такого злочину протягом невідбутої частини покарання, чи ні. Крім того, слід звернути увагу, що формулювання «знову вчинили тяжкий та особливо тяжкий злочин» з огляду на його семантичне тлумачення свідчить, що попередньо вчинений злочин особою, яка під час відbutтя покарання звільнилася з місць позбавлення волі умовно-достроково, має також бути не лише умисним, а й за класифікацією злочинів відноситься до категорії тяжких чи особливо тяжких злочинів. Вчинення попередньо або в наступному умисних злочинів невеликої чи середньої тяжкості не є підставою для незастосування ЗУ «Про амністію у 2014 році». Іншими словами, амністія не застосовується до осіб, які раніше звільнилися з місць позбавленні волі умовно-достроково за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і знову вчинили умисний тяжкий або особливо тяжкий злочин у період наявності судимості (мають непогашену чи незняту судимість за попередньо вчинений тяжкий чи особливо тяжкий злочин);

аналогічне, з огляду на попередню тезу, випливає і з нової редакції п. «в», яка розширяє сферу застосування зазначеного закону, оскільки закріплює положення щодо неможливості застосування амністії до осіб, які до закінчення визначеного судом іспитового строку внаслідок звільнення від

відбування покарання з випробуванням знову вчинили умисний злочин не будь-якої тяжкості, а саме умисний тяжкий чи особливо тяжкий;

новою редакцією п. «с» ст. 8 передбачено порівняно з попередньою значно скорочений перелік осіб, до яких внаслідок вчинення ними окремих суспільно-небезпечних діянь амністія не застосовується. Зокрема, з її змісту виключено заборону застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році» до осіб, яких засуджено за шахрайство при обтяжуючих обставинах (ч. 4 ст. 190 КК 2001 р.; ч. 3 статей 83 і 143 КК 1960 р.); контрабанду при обтяжуючих обставинах (ч. 2 ст. 201 КК 2001 р.; ч. 2 ст. 70 КК 1960 р.); протидію законній господарській діяльності при обтяжуючих обставинах (ч. 3 ст. 206 КК 2001 р.); блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства при обтяжуючих обставинах (ч. 3 ст. 279 КК 2001 р.; ч. 3 ст. 217-3 КК 1960 р.); порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, що спричинили смерть потерпілого або заподіяли тяжке тілесне ушкодження, вчинене особою, яка залишила місце дорожньо-транспортної пригоди (ч. 2 ст. 286 КК 2001 р.; ч. 2 ст. 215 КК 1960 р.); незаконне заволодіння транспортним засобом при обтяжуючих обставинах (частини 2 і 3 ст. 289 КК 2001 р.; частини 2 і 3 статті 215-3 КК 1960 р.); незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК 2001 р.; ст. 229-1 КК 1960 р.); примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань при обтяжуючих обставинах (ч. 3 ст. 355 КК 2001 р.; ч. 3 ст. 198-2 КК 1960 р.); перевищення влади або службових повноважень при обтяжуючих обставинах (частини 2 і 3 ст. 365 КК 2001 р.; частини 2 і 3 ст. 166 КК 1960 р.); погрозу або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного при обтяжуючих обставинах (частини 2 і 3 ст. 377 КК 2001 р.); посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя (ст. 379 КК 2001 р.; ст. 190-1 КК 1960 р.); дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК 2001 р.; ст. 69-1 КК 1960 р.).

Тобто до осіб, засуджених за вчинення згаданих злочинів, за наявності інших підстав може застосовуватись ЗУ «Про амністію у 2014 році».

Зважаючи на те, що ЗУ «Про амністію у 2014 році» набрав чинності 19 квітня 2014 року, а отже, не виключені випадки попереднього звернення осіб, засуджених за вчинення злочинів щодо яких застереження в застосуванні закону про амністію на сьогодні (з моменту набрання чинності

відповідних змін) відсутнє, беручи до уваги положення ч. 1 ст. 5 КК особи, яким відмовлено у застосуванні ЗУ «Про амністію у 2014 році» у зв'язку з неможливістю його застосування відповідно до пунктів «а», «б», «в», «г», «е» ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році» вправі повторно, особисто або через захисника чи законного представника заявити клопотання про застосування щодо них амністії, а суд у таких випадках зобов'язаний розглянути таке клопотання та за наявності на те підстав задоволити його.

Враховуючи викладене, суддям слід пам'ятати, що амністія не застосовується до категорій осіб, визначених у ст. 8 ЗУ «Про амністію у 2014 році», а також не поширюється на засуджених, зазначених у ст. 4 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», в тому числі, крім зазначених категорій, й до осіб:

яким смертну кару в порядку помилування замінено на позбавлення волі та яких засуджено до довічного позбавлення волі;

які мають дві або більше судимості за вчинення умисних тяжких та/або особливо тяжких злочинів, крім випадків індивідуальної амністії;

яких засуджено за злочини проти основ національної безпеки України, терористичний акт, бандитизм, умисне вбивство при обтяжуючих обставинах;

яких засуджено за злочин або злочини, що спричинили загиbelь двох і більше осіб;

осіб, стосовно яких протягом останніх десяти років було застосовано амністію або помилування незалежно від зняття чи погашення судимості та які знову вчинили умисний злочин будь-якої тяжкості.

які мають дітей, яким не виповнилося 18 років, дітей-інвалідів та/або повнолітніх сина, дочку, визнаних інвалідами, і вчинили злочини, що посягають на життя, здоров'я, честь, гідність чи інші охоронювані законом права та інтереси цих дітей;

які мають одного чи обох батьків віком понад 70 років або визнаних інвалідами першої групи і вчинили злочини, що посягають на життя, здоров'я, честь, гідність чи інші охоронювані законом права та інтереси цих батьків.

5. Розглядаючи питання процесуального порядку застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році», слід зазначити, що основні його положення закріплено у статтях 9-14 ЗУ «Про амністію у 2014 році».

Виконання ЗУ «Про амністію у 2014 році», тобто вирішення питання про застосування амністії, відповідно до ст. 9 цього Закону покладено на суд, який згідно із ч. 1 зазначененої статті вирішує це питання за ініціативою прокурора, органу або установи виконання покарань, а також ініціативою

обвинуваченого (підсудного) чи засудженого, його захисників чи законних представників. З огляду на закріплена положення варто звернути увагу, що :

відсутність у пунктах «а» - «г» ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році» посилання на прокурора як на особу, яка може ініціювати застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році», на відміну від інших можливих суб'єктів такої ініціативи, з огляду на ч. 1 цієї статті, не свідчить про те, що він не може бути ініціатором звільнення особи від покарання у зв'язку з амністією;

вжиття законодавцем термінів «обвинувачений (підсудний)» у частинах 1 та 8 ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році», а також зміст ч. 2 ст. 3 ЗУ «Про застосування амністії в Україні» свідчать, що виконання ЗУ «Про амністію у 2014 році» покладено також і на суд першої інстанції. У зв'язку з чим суд першої інстанції, діючи відповідно до ч. 2 ст. 3 ЗУ «Про застосування амністії в Україні», ст. 85 КК, ч. 2 ст. 373 КПК, установивши на стадії судового розгляду кримінального провадження (кримінальної справи) наявність акта амністії, що усуває застосування покарання за вчинене діяння (до особи може бути застосовано лише одну підставу, передбачену ЗУ «Про амністію у 2014 році», яка найбільшим чином поліпшує становище особи), за доведеності вини особи, за її ініціативою щодо застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році», а також за відсутності заперечень з її сторони якщо вона не була ініціатором (інакше із згідно ч. 8 ст. 9 Закону застосування амністії не допускається), постановляє обвинувальний вирок із звільненням особи від відбування покарання.

З наведеного також випливає, що суд не може бути ініціатором застосування амністії, він зобов'язаний, роз'яснюючи обвинуваченому/засудженному (залежно від стадії судового провадження) його права, звернути увагу на право такої особи за наявності передбачених ЗУ «Про амністію у 2014 році» підстав заявити клопотання про застосування щодо нього амністії.

Якщо ж наявність акта амністії було встановлено на стадії перегляду судового рішення суду першої інстанції (апеляційного чи касаційного оскарження), суд з'ясувавши наявність підстав для застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році», та:

отримавши на стадії апеляційного перегляду згоду обвинуваченого, якщо він не є ініціатором або за його клопотанням, діючи відповідно до ст. 85 КК та керуючись п. «г» ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році» - застосовує положення ЗУ «Про амністію у 2014 році» до такого обвинуваченого як до особи, стосовно якої судом ухвалено вирок, який не набрав законної сили. Згоду обвинувачений, якщо не він був ініціатором,

згідно із ч. 8 ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році» надає в усній або письмовій формі з обов'язковим зазначенням про це в журналі судового засідання;

отримавши на стадії касаційного розгляду згоду засудженого, якщо він не є ініціатором або за його клопотанням, діючи відповідно до ст. 85 КК та керуючись одним із пунктів «а» - «в» (альтернативно) ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році» - застосовує положення ЗУ «Про амністію у 2014 році» до такого засудженого.

Під час виконання вироку питання застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році», враховуючи зміст положень ч. 6 ст. 9 КПК, має вирішуватися у порядку передбаченому ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році», місцевим судом, в межах територіальної юрисдикції якого виконується вирок (п. 2 ч. 2 ст. 539 КПК). Таким чином слід ухвалювати судове рішення незалежно від того, у якому порядку здійснювалось судове провадження (судовий розгляд) - в порядку КПК чи відповідно до КПК 1960 р.

У період між ухваленням обвинувального вироку та набранням ним законної сили питання застосування ЗУ «Про амністію у 2014 році», враховуючи зміст положень ч. 6 ст. 9 КПК, має вирішуватися у порядку, передбаченому ст. 9 ЗУ «Про амністію у 2014 році», судом, який ухвалив такий вирок (п. 4 ч. 2 ст. 539 КПК). Якщо ж клопотання про застосування амністії подано до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого обвинувачений тимчасово перебуває (наприклад, за місцем знаходження слідчого ізолятора), суд ухвалою повертає клопотання особі, яка його подала, із роз'ясненням права та порядку звернення.

Рекомендаційні роз'яснення підготовлено заступником Голови ВССУ Кравченком С.І. та начальником відділу забезпечення діяльності заступника Голови Служкою Т.І., розглянуто та затверджено на нараді судової палати у кримінальних справах 21 травня 2014 року.

Судова палата у кримінальних справах